OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva

14.4.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ AMPUMA-ASEISIIN LIITTYVIÄ RIKOKSIA KOSKEVASTA DIREKTIIVIEHDOTUKSESTA (U 24/2026 vp)

Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa kunnioittavasti seuraavan:

1 Yleistä

Euroopan komissio on 26.2.2026 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ampuma-aseiden kaupan ja muiden ampuma-aseisiin liittyvien rikosten torjumisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1260 muuttamisesta (COM(2026) 102 final). Mainittua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä varojen takaisin hankinnasta ja menetetyksi tuomitsemisesta muutettaisiin niin, että sen 2 artiklan 1 kohdassa mainittaisiin nyt ehdotettu direktiivi, jolloin ehdotetun direktiivin mukaiset rikokset tulisivat muutettavan direktiivin soveltamisalaan.

Direktiiviehdotuksen 1 artiklan mukaan direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä, jotka koskevat rikosten ja seuraamusten määrittelyä ampuma-aseiden alueella, sekä toimenpiteistä rajat ylittävän yhteistyön parantamiseksi ja säännöistä ampuma-aseiden takavarikoita koskevien vähimmäistietoaineistojen perustamiseksi.

Direktiiviehdotusta perustellaan ampuma-aserikollisuuden tilannekuvalla, jonka mukaan aseet muodostavat vaarallisen uhkan EU-kansalaisten turvallisuudelle. Uhkaa lisäävät teknologiset edistysaskeleet, esimerkiksi 3D-tulostaminen. Direktiiviehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden välillä on merkittäviä lainsäädännöllisiä eroja. Harmonisoinnin puute haittaa rajat ylittävää yhteistyötä, vaikeuttaa tutkimista ja syyttämistä sekä vähentää lainvalvonnan tehokkuutta. Lisäksi luotettavien ja kattavien tilastotietojen puute haittaa ampuma-aserikollisuuden torjumista.

EU on direktiiviehdotuksen mukaan omaksunut useita ampuma-aseita koskevia instrumentteja, ei kuitenkaan rikosoikeudellista sääntelyä sisältäviä. Näitä instrumentteja ovat ns. ampuma-asedirektiivi ((EU) 2021/555) ja ns. ampuma-aseasetus ((EU) 2025/41). Lisäksi EU on Suomen tavoin (SopS 73/2011) liittynyt Yhdistyneiden kansakuntien ns. ampuma-asepöytäkirjaan.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Direktiiviehdotus poikkeaa monin paikoin rikosoikeuden alan direktiiveissä vakiintuneesti omaksutusta sääntelystä, jota pitkälti ilmentävät neuvoston joulukuussa 2025 hyväksymät päätelmät EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisäännöistä ja joka mahdollistaa tarvittavassa määrin kansallista liikkumavaraa.

2 Direktiiviehdotuksen pääasiallinen sisältö

Tässä jaksossa käsitellään direktiiviehdotuksen sisältöä siltä osin kuin ehdotuksilla on arvioitu toteutuessaan olevan tai ainakin saattavan olla vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön tai viranomaistoimintaan.

Rikoksia ja seuraamuksia koskeva artiklat

Direktiiviehdotuksen 3 artiklan 1 kohdan a−d alakohdassa määritellään ampuma-aseisiin, niiden olennaisiin osiin ja ampumatarvikkeisiin liittyvät rikokset, jotka jäsenvaltioiden olisi säädettävä rangaistaviksi, kun ne on tehty tahallisesti (valmistaminen, kokoaminen, kauppa, merkintöjä koskevat teot ja hallussapito). Ampuma-asepöytäkirjaan ja oikeusperustaan liittyvistä syistä ampuma-aseiden laiton kauppa tulisi säätää rangaistavaksi vain rajat ylittäviä tapauksia koskien. Direktiiviehdotuksen 3 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta koskevat digitaalisiin teknisiin suunnittelutiedostoihin (blueprints) liittyviä tekoja (tahallinen luominen, hankkiminen, hallussapito ja jakaminen sekä levittäminen tietoisena siitä, että levitettäviä tiedostoja voidaan käyttää jonkin a, b, d ja e alakohdassa tarkoitetun rikoksen tekemistä varten). Saman artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden tulisi varmistaa, että suunnittelutiedoston levittäminen eli 1 kohdan f alakohdan mukainen teko on rikos myös vähintään vakavasta huolimattomuudesta tehtynä.

Direktiiviehdotuksen 4 artikla sisältää yllytystä, avunantoa ja rikoksen yritystä koskevat kriminalisointivelvoitteet.

Direktiiviehdotuksen 5 artikla sisältää säännökset luonnollisille henkilöiden määrättävistä seuraamuksista. Enimmäisvankeusrangaistusten tulisi olla vähintään kahdeksan vuotta (valmistus, kokoaminen ja kauppa), vähintään neljä vuotta (merkintöjä koskevat teot), vähintään viisi vuotta (hallussapito) ja vähintään kaksi vuotta (teknisiin suunnittelutiedostoihin liittyvät teot). Lisäksi tulisi voida olla mahdollista määrätä muita seuraamuksia tai toimenpiteitä, joiden luettelo olisi jäsenvaltioita velvoittava.

Direktiiviehdotuksen 7 artikla koskee oikeushenkilöille määrättäviä seuraamuksia. Rikoksesta riippuen enimmäissakon määrän tulisi olla vähintään, riippuen siitä, mikä on korkeampi 1) 20 prosenttia oikeushenkilön maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta tai 10 miljoonaa euroa taikka 2) 10 prosenttia oikeushenkilön maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta tai 5 miljoonaa euroa. Prosenttiluvut ovat huomattavasti korkeampia kuin muissa rikosoikeusalan direktiiveissä omaksutut ja mallisäännöissä todetut. Lisäksi oikeushenkilöille tulisi voida määrätä muita seuraamuksia tai toimenpiteitä, joiden luettelo sanamuodosta päätellen olisi esimerkinomainen.

Muut artiklat

Direktiiviehdotuksen 9 artiklassa jäsenvaltiot velvoitettaisiin toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että tiettyjä olosuhteita voidaan pitää lieventävinä asianhaaroina. Artiklan sanamuoto viittaa siihen, että jäsenvaltion tulisi säätää lieventämisperusteiksi kaikki siinä artiklassa mainitut asianhaarat.

Direktiiviehdotuksen 13 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan, jos rikoksentekijä on jäsenvaltion kansalainen, lainkäyttövaltaa ei saisi 3 ja 4 artiklassa tarkoitettujen rikosten suhteen perustaa siihen, että teot ovat rikoksia tekopaikassa.

Direktiiviehdotuksen 14 artiklassa ovat koulutusta koskevat velvoitteet sekä 15 artiklassa määräykset toimivaltaisten viranomaisten välisestä koordinoinnista ja yhteistyöstä jäsenvaltioissa (ml. kansallisen ampuma-asealan yhteyspisteen nimeäminen pisteeseen liittyvine tehtävineen). Direktiiviehdotuksen 17 artiklan mukaan takavarikoidut ampuma-aseet tulisi rekisteröidä käyttäen direktiivin liitteen mukaista vähimmäistietoaineistoa. Direktiiviehdotuksen 18 artikla koskee jäsenvaltioiden tilastotietoihin liittyviä velvollisuuksia, sen artiklan 3 kohdan mukaan Europolille olisi kuukausittain toimitettava digitaalisesti tiedot takavarikoiduista ampuma-aseista.

3 Direktiiviehdotuksen oikeusperusta sekä suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Direktiiviehdotuksen oikeusperustoina mainitaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 83 artiklan 1 ja 2 kohta. Vaikka EU-tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, että unionin lainsäätäjän olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä aina käyttämään vain yhtä oikeusperustaa, valtioneuvoston alustavan arvion mukaan ehdotetut oikeusperustat ovat asianmukaisia. Jatkoneuvotteluissa on kuitenkin vielä syytä arvioida tarkemmin niiden soveltuvuutta digitaalisiin teknisiin suunnittelutiedostoihin liittyviin tekoihin.

SEUT 4 artiklan 2 kohdan j alakohtaan ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 5 artiklan 3 kohtaan perustuvaan toissijaisuusperiaatteeseen liittyen direktiiviehdotuksessa katsotaan, että koordinoidut EU-tason toimet ampuma-aseisiin liittyvien rikosten kriminalisoimiseksi ja rangaistusten harmonisoimiseksi ovat tehokkaampia kuin erilliset kansalliset toimenpiteet. Vahvempi harmonisoitu EU-toiminta myös tukisi laajempia turvallisuustavoitteita. Valtioneuvosto pitää komission toissijaisuusperiaatteen noudattamiselle esittämiä perusteluja merkityksellisinä ottaen huomioon myös ampuma-aserikollisuuden luonne rajat ylittävänä rikollisuutena. Alustavan arvion mukaan ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen.

SEU 5 artiklan 4 kohtaan perustuvaan suhteellisuusperiaatteeseen liittyen direktiiviehdotuksessa todetaan, että ehdotettu direktiivi rajoittuu siihen, mikä on tarpeen ja oikeasuhtaista lainsäädännön luomiseksi tämän alan rikoksista. Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan ehdotus on pääosin suhteellisuusperiaatteen mukainen, mutta ehdotuksen periaatteen mukaisuutta on kuitenkin vielä tarpeen tarkastella neuvotteluissa sen varmistamiseksi, että ehdotetut uudet velvoitteet eivät mene pidemmälle kuin on tarpeen direktiiviehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Huomiota on kiinnitettävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen erityisesti seuraamuksiin sekä hallinnolliseen taakkaan ja siitä aiheutuviin kustannuksiin liittyen.

4 Direktiiviehdotuksen vaikutukset

Vaikutukset lainsäädäntöön

Direktiiviehdotuksen mukaiset digitaalisia teknisiä suunnittelutiedostoja koskevat teot tulisi säätää rangaistaviksi. Jos direktiivi tulee sisältämään velvoitteen säätää suunnittelutiedostojen levittämistä koskeva teko rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtynä, rikoslain (39/1889) yllytystä ja avunantoa koskevat säännökset (5 luvun 5 ja 6 §) eivät kata 4 artiklan edellyttämällä tavalla huolimattomuudesta tehtyjä tekoja.

Rikoslain 41 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Saman luvun 3 §:n 1 momentin mukaan törkeän ampuma-aserikoksen enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta eräiden kvalifiointiperusteiden toteutuessa edellyttäen lisäksi, että teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Direktiiviehdotuksen mukaiset rikoksille vähintään säädettävät enimmäisvankeusrangaistukset edellyttäisivät enimmäisrangaistuksen merkittävää korottamista ja myös enimmäisrangaistuksen eriytymistä eri tasoille ampuma-aserikoksen tekotavasta riippuen.

Direktiiviehdotuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan luonnollisille henkilöille tulisi vankeusrangaistuksen lisäksi voida määrätä myös sellaisia seuraamuksia, jotka eivät Suomen lainsäädännön mukaan voi tulla kysymykseen rikoksen seuraamuksena.

Ampuma-aseisiin liittyviin rikoksiin tulisi liittää oikeushenkilön rangaistusvastuu, jota rikoslain 41 luku ei nykyisin tunne. Lisäksi oikeushenkilölle määrättävän yhteisösakon enimmäismäärä on tällä hetkellä kytketty oikeushenkilön liikevaihtoon ja kymmeniin miljooniin euroihin ainoastaan pakotteita koskevien rikosten kohdalla perustuen niitä rikoksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoon. Yleisemmät yhteisösakon enimmäismäärää koskevat lainsäädäntömuutokset on tarkoitus toteuttaa ympäristörikoksia koskevan direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Direktiiviehdotuksen 9 artiklan sanamuoto viittaa siihen, että jäsenvaltion tulisi säätää lieventämisperusteiksi kaikki siinä artiklassa mainitut asianhaarat, joihin kuuluvat muiden ohessa muiden rikoksentekijöiden tunnistaminen tai oikeuden eteen tuominen sekä 3 artiklassa tarkoitettujen tulevien rikosten estäminen. Mainittuja lieventämisperusteita ei Suomen lainsäädäntö tunne.

Direktiiviehdotuksen 13 artiklan 3 kohdan a alakohta liittyy ns. kaksoisrangaistavuuden vaatimukseen. Rikoslain 1 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan, jos rikos on tehty Suomen alueen ulkopuolella, Suomen lain soveltaminen voidaan perustaa 6 §:ään (Suomen kansalaisen ja heihin rinnastuvien henkilöiden tekemät rikokset) vain, jos rikos on myös tekopaikan lain mukaan rangaistava. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään. Direktiiviehdotuksen alakohdan takia tästä kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta tulisi luopua direktiivissä tarkoitettujen rikosten osalta.

Direktiiviehdotuksen 15 artikla (kansallinen ampuma-asealan yhteyspiste), 17 artikla (takavarikoitujen aseiden rekisteröinti) ja 18 artikla (tilastointivelvoitteet) saattavat edellyttää poliisissa toimenpiteitä, jotka eivät ole lainsäädännöllisiä, mutta kuitenkin hallinnollista taakkaa ja kustannuksia aiheuttavia.

Ehdotuksen taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Rikosprosessissa toimivien viranomaisten työmäärää lisäävää vaikutusta arvioidaan olevan sillä, että rangaistavaksi tulisi digitaalisiin teknisiin suunnittelutiedostoihin liittyviä tekoja. Työmäärän lisäykseen johtaisi myös se, että luonnollisille henkilöille tulee voida määrätä vankeusrangaistusten lisäksi tiettyjä muita seuraamuksia tai toimenpiteitä ja että rikoksiin liitetään oikeushenkilön rangaistusvastuu. Uusien rikosten rangaistavaksi säätämisellä ja uusien seuraamusten ja toimenpiteiden käyttöönottamisella saattaisi olla myös tietojärjestelmämuutoksia edellyttäviä ja kustannuksia aiheuttavia vaikutuksia.

Direktiiviehdotuksen mukaiset rikoksille vähintään säädettävät enimmäisrangaistukset tarkoittaisivat kansallisen rangaistuskäytännön merkittävää ankaroitumista, millä voisi olla merkittävää vaikutusta ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannuksiin.

Taloudellisia kustannuksia voi aiheutua myös direktiiviehdotuksen koulutusta, kansallista ampuma-asealan yhteyspistettä ja tilastointia koskevista artikloista.

Viranomaisten työmäärää ja taloudellisia vaikutuksia koskevat vaikutukset eivät ole vielä määriä koskien tarkemmin arvioitavissa.

5 Direktiiviehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Ampuma-aseita koskevalla rikosoikeudellisella sääntelyllä voidaan osaltaan edistää perusoikeuksien toteutumista vähentämällä niihin kohdistuvia loukkauksia. Kysymys ei ole kuitenkaan pelkästään yksilöllisten oikeushyvien suojelusta, koska ampuma-aseita käyttäen tehdyillä rikoksilla vaarannetaan

myös yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Kysymys ehdottomien vankeusrangaistusten lukumäärästä ja kestosta on merkityksellinen perustuslain 7 §:ssä turvatun henkilön ja tässä tapauksessa vankeuteen tuomittavan henkilön henkilökohtaisen vapauden kannalta.

Direktiiviehdotuksen artikloilla on kytkentää useisiin perustuslaissa turvattuihin oikeuksiin kuten 12 §:ssä suojattuun tiedon vastaanottamista koskevaan oikeuteen (liittyy suunnittelutiedostoihin), 14 §:ssä suojattuun vaali- ja osallistumisoikeuteen (liittyy erääseen luonnollisille henkilöille määrättävään lisäseuraamukseen), 15 §:ssä suojattuun omaisuudensuojaan sekä 18 §:ssä suojattuihin elinkeinovapauteen ja työn ja ammatin harjoittamisen oikeuteen. Perusoikeudet suojaavat välillisesti myös oikeushenkilöitä, koska oikeushenkilön asemaan puuttuminen saattaa vaikuttaa oikeushenkilön taustalla olevien henkilöiden oikeuksiin.

Rikosoikeudellisen sääntelyn valmistelussa erityinen merkitys on rikosoikeudellisella laillisuusperiaatteella, josta säädetään perustuslain 8 §:ssä ja määrätään lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 49 artiklassa ja jonka mukaan rikosoikeudellisen sääntelyn on oltava täsmällistä ja tarkkarajaista.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 49 artiklassa määrätään rangaistusten oikeasuhtaisuuden vaatimuksesta, jonka mukaan rangaistus ei saa olla epäsuhteessa rikoksen vakavuuteen. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään usein korostanut suhteellisuusperiaatteen merkitystä lausuessaan, että rangaistussäännösten ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset.

6 Valtioneuvoston kanta

Kannan keskeiset elementit:

Ampuma-aserikollisuuden kansainvälinen ja kansallinen tilannekuva puoltaa riittävän yhtenäisen rikosoikeudellisen sääntelyn omaksumista EU-tasolla. Kysymys on ihmisten hengen ja terveyden suojaamisen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisen kannalta keskeisestä rikosoikeudellisesta sääntelystä. Ehdotuksen tilannekuva on huolestuttava. Tehokas puuttuminen tähän rikollisuuden alaan ja sen ennalta estäminen vaativat kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja yhteistyötä kaikkien jäsenvaltioiden välillä.

EU-tason rikoslainsäädännön valmistelussa on kunnioitettava kansallisten oikeusjärjestelmien perinteitä ja erityisesti seuraamusjärjestelmän sisäistä johdonmukaisuutta. Rikosoikeudellisen sääntelyn valmistelussa erityisen merkityksellisiä ovat rangaistusten oikeasuhtaisuuden vaatimus sekä rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, joka edellyttää rikosoikeudellisen sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

EU:n rikosoikeudellisen sääntelyn muotoilemisessa on perusteltua hyödyntää EU:n aineellisen rikosoikeuden mallisääntöjä. On pyrittävä siihen, että ei aiheudu tarpeetonta hallinnollista ja kustannuksia aiheuttavaa taakkaa ja että sääntely on mahdollisimman hyvin sovitettavissa yhteen jo olemassa olevien kansallisten järjestelmien kanssa.

Digitaalisia teknisiä suunnittelutiedostoja koskevien rikosten sisällyttämistä direktiiviin on harkittava huolellisesti sekä kriminalisointien perusteltavuuden että sisällön kannalta. Tältä osin kysymysmerkkejä on oikeusperustaan ja sääntelyn toimivuuteen liittyen. Valmisteluluonteisen teon (suunnittelutiedoston levittäminen) säätäminen rangaistavaksi myös huolimattomuudesta tehtynä olisi pitkälle menevää ja poikkeuksellista rikosoikeudellista sääntelyä.

Luonnollisille henkilöille vankeusrangaistusten lisäksi määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden ja oikeushenkilöille sakon lisäksi määrättävien seuraamusten ja toimenpiteiden osalta on pyrittävä riittävän kansallisen liikkumavaran säilyttämiseen.